

ВИДОВДАН 626. ПУТ МЕЋУ СРБИМА

Преосвећени владико, високопреподобни, преподобни и пречасни оци и преподобне сестре монахиње, драги Светосавци.

Пао ми је тежак удио да вам се овог светог Видовдана обратим и подсјетим и себе и вас на овај велики свесрпски, небоземни празник Видовдана. Много су прије мене о Видовдану и говорили и писали и ученији, и умнији, а често и свети људи. И да не би моје ријечи биле празнословље, а моја похвала кнезу Лазару зујање комарца који хвали лава, најупутније је да се подсјетимо ријечи великих људи који нам богодухновено написаше о овом великом празнику српског ускода на небо.

Ево шта нам о овоме славном и кравом дану небеског ускода свете Србије казује народни пјесник косовске епопеје:

Сама књига цару бјеседила:
"Царе Лазо, честито кољено!
Коме ћеш се привољети царству?
Или волиш царству небескоме
Или волиш царству земаљскоме?
Ако волиш царству земаљскоме:
Седлај коње, притежи колане,
Витезови сабље припасујте,
Па у Турке јуриш учините,
Сва ће турска изгинути војска;
Ако л' волиш царству небескоме:
А ти сакрој на Косову цркву,
Не води јој темељ од мермера,
Већ од чисте свиле и скерлета,
Па причести и нареди војску;
Сва ће твоја изгинути војска,
Ти ћеш кнеже, с њоме погинути".
А кад царе саслушао рјечи,
Мисли царе мисли свакојаке:
"Мили Боже, што ћу и како ћу?
Коме ћу се привољети царству!
Да или ћу царству небескоме?
Да или ћу царству земаљскоме?
Ако ћу се привољети царству,
Привољети царству земаљскоме,
Земаљско је за малена царство,
А небеско увјек и довјека".
Цар вољеде царству небескоме
А него ли царству земаљскоме.

Говори нам народно епско предање о благочестивом кнезу, који својим завјетом заслужује у народном уму титулу Цара, јер се усличио Цару Небеском који својом жртвом узе гријехе наше и очисти безакоња наша. Тако и Лазарева одлука и привољавање Царству Небеском чисти гријехе народа, како од оног првог Видовдана, све до овог, 626. по реду.

О смислу жртве честитог Кнеза и све српске војске дивно бесједи и ћелијски светитељ, Преподобни Јустин:

Требало је бирати између Истинитог Бога, Господа Христа, и олуја са истока која је носила преко Балкана својеврсно незнабоштво. И Свети Кнез није могао поступити другачије. Свети Кнез није могао другачије завршити историју Светих Немањића, него да са свим својим народом крене путем Еванђеља Светог Саве, путем службе Господу Христу, путем опстајања Свете Србије. Да! Свети Немањићи су имали један циљ, једну жељу - да Србију претворе у Свету Србију; да целу Српску земљу претворе у задужбину Божију; у један велики огроман манастир, у коме ће се служити само Богу, само Господу Христу. Ако би хтели да у неколико речи сажмемо и изразимо то Свето Еванђеље Светих Немањића, почевши од Светог Саве и Светог оца његовог Симеона, то Еванђеље гласи: Христос пре свега и изнад свега! Све за Христа - Христа ни за шта! Свето Еванђеље Светог Саве, Свето Еванђеље Светих Немањића, ето Еванђеља Светог Кнеза и Цара Лазара Косовског. Једино Еванђеље Српско, Еванђеље које ствара Свету Србију, целу земљу претвара у храм - храм у коме се служи Богу. И ту Свету Србију стварали су они - Свети Немањићи.

Шта је то Света Србија? Света Србија - то је једно, једно стално, непрекидно служење Богу. То је оно чудесно Еванђеље које објављује Господ Христос наредивши свима људима свих времена: "Иштите најпре Царство Божије и Правде Његове, а све ће вам се друго додати!"^[1] Светосавско Еванђеље то иште. Света Србија то хоће - само то! Пре свега и изнад свега Царство Божије и Правду Његову! Ето, то су те стваралачке силе: Правда Божија, Истина Божија, Љубав Божија. То су те свете силе које изграђују и зидају Свету Србију, те вечне Правде и свете Правде Божије.

О српској подјели, незслози и издаји, која претходи Косовској крстоносној жртви дивно нам говори владика Његош ријечима:

*Великаши, проклете им душе,
на комате раздробиле царство,
српске силе грдно сатријеше;
великаши, траг им се утпо,
распре сјеме посијаше грко
те с њим племе српско отроваше;
великаши, грдне кукавице,
постадоше рода издајнице.*

И још владика вапајно додаје:

*О Косово, грдно судилиште,
Насред тебе Содом запушио!*

На мене лично је велики утисак оставила бесједа владике Николаја Жичког на Видовдан 1940, у предратно вријеме када су богомољци српски проносили крсно-васкрсну благу вијест широм напаћених српских земаља, у вријеме када су ратни вјетрови и вихори већ обузимали, како Србију, тако и читав свијет. У тој бесједи, дакле, златоусти проповједник васкрслога Христа, свети Владика Жички, Николај, говори:

Кад мислимо о косовској жртви ми смо склони о сваком Видовдану да дајемо своје оцене о Косовским борцима, да их тако рећи изводимо пред свој суд, те да једне обасипамо похвалама а друге прекорима. То је суд историје.

Но суд историје може бити и обратан, т. ј. **не морају увек потомци судити претке, него и прецима се мора дати право да суде потомке. Тако се онда долази до пуног суда историје. Зар не би било корисно, да ми себе једном ставимо пред судом Косовских светих витеза?** Да слушамо њихова питања и да дамо своје одговоре?

Но кад ставимо себе пред суд својих предака, морамо поштено одговарати. **Ако нас честити кнез упита: Да ли сте и ви, као ми, спремни за небесно царство жртвовати земаљски живот шта ћемо одговорити?** Јесмо, честити кнеже, одговорићемо, да би само што пре били с тобом у небесној отаџбини. У нас нема самониклих безбожника, као што их нема ни у Русији нити код других Словена. Што их има, то је од наноса из оних земаља и племена, где је Христос презрен и где је духовни вид за небесно царство ослепљен.

Сваки безверац на Светој земљи нашој, ученик је и следбеник неког учитеља са стране, на кога се и позива кад говори као безверац. Не позива се на тебе, честити кнеже, нити на ма кога из историје свога народа, ни на своју мајку, ни на свој сопствени разум, него на некога болесног странца, несловесног, несловенина. Никад ни један Србин није постао безбожник мислећи својом главом, него туђом.

Шта ћемо одговорити Милошу, ако нам постави питање: Имате ли људи и где су они, који ће у часу искушења мудро и јуначи повести народ правим путем? Одговорићемо имамо их, славни јуначе, имамо их доста; једни су на видику а други у пензији у повучености. Но у одсудном часу, позваћемо и оне из пензије, као што смо и раније чинили кад је требало спасавати отаџбину.

Или, какав одговор да дамо Косовки девојци, кад нас упита о девојкама нашим? Рећи ћемо: док платно би јефтино, оне кројише кратке хаљине, а сад кад платно поскупи, оне кроје дугачке хаљине. Зар то није нелогично? Није, није златна Косовко наша; јер дужина хаљина код девојака не зависи од јефтиноће и скупоће него од величине стида. Порастао је стид у наше дане, па порасле и хаљине.

Шта би одговорили Страхињићу Бану, ако нас погледа својим страшним очима и упита нешто о брачном животу у вези са својим случајем? Ништа. Заруменили би се и оћутали. Јер како би му смели говорити о претрпаности по духовним судовима, о разводима, о цифрама? Опрости, победиоче силног Влах Алије, трудићемо се да се поправимо пре него што нас бич Господњи почне поправљати

•
Ако ли нам Југовића мајка пројеча питање: да ли је још којој Српкињи пукло срце за синовима као мени, шта да јој кажемо? Јесте, света мајко, хиљадама и хиљадама. Ти си прва но ниси последња, чије је срце изнемогло видећи да су се празни коњи и пси вратили а витези остали на бојишту. Зашто нас и питаш, кад знаш и видиш у небесној отаџбини

око себе безбојне мајке српске, којима је пукло срце за јуначким синовима као теби за твојим Дамјаном?

Па још ако стари Југ Богдан навуче седе обрве на очи и упита: да л' поштују деца родитеље као што су моји синови мене поштовали, шта да одговоримо? Свако пиле данас прави се паметније од квочке, господаре наш. Помоли се Богу за нас, твоје потомке, да не прођу стражњи мимо предње.

Можда ће се и сам господин Вук усудити да се из адског дима дигне и упита: а има ли међу вама издајника? Нисмо чули да их има, странче и туђинче, нисмо за њих сазнали. Од твога злог примера и од проклете судбе твога потомства сви су се Срби уплашили, те не чујемо да има издајника међу њима.

Али ако нема издајника, говоре да има нешто слично. Ратни богаташи и сви они који више воле земаљско царство него небесно. Ако ти је тешка самоћа тамо, ови нису много удаљени од тебе, можеш их довикати и могу те чути.

О браћо моја, суд историје, суд је вечне правде Божје, према којој је све немоћно и све ништавило. Но тај суд историје разуман је, потпун и користан кад се суди с обе стране, т. ј. кад садашњост суди прошлост и кад се да судити од прошлости. Такво је убеђење нашег народа.

Због тога ништа није за њ ново што сад бива у свету. Он је искуством стекао правилно мерило које можда недостаје и великим народима. Он слуша о победама и слуша о поразима, но он зна релативну вредност и једног и другог. Он је имао победа, које нису значиле срећу и пораза који нису значили несрећу.

Све је привремено, само је Бог вечит. И све привремено мора се уређивати према вечитоме, ако хоће да задржи сјај и трајност. Тако и **земаљска отаџбина мора стајати у служби вечне отаџбине**, и свако земаљско царство у служби царства небеског.

У то вријеме, дакле, сјеме светосавског и светозазаревског завјета носили су у српским земљама богомољци владике Николаја, чврсто стишћући светосавски барјак и проносећи и обасјавајући свјетлошћу Христовог васкрсења читав народ, осољавајући све оно што је у српском народу било бљутаву, освјетљавајући све што је у мраку и сјени смртној лежало.

Говорећи о Видовдану и видовданској жртви не смијемо а да пренебрегнемо да је овај празник посвећен како жртви кнеза Лазара и христољубиве војске пострадале на грдном судилишту Косова, али исто тако и онима који су по угледу на светог Кнеза живјели и умирали по моту: све за Христа, Христа ни за шта. Миријаде су мученика и новомученика српских који су за пострадали за крст часни и слободу златну, од Косова до дана данашњег, а њихов број само небо зна, а да набројимо само неке: од патријарха Гаврила Рајића, преко Пајсија, Авакума (који са коца славodobитно узвикиваше: Срб је Христов, радује се смрти) и осталих мученика београдских, Ђорђе Кратовац и Теодор Вршачки па све до мученика јасеновачких и пребиловачких, Вукашина Клепачког и Доситеја Загревачког, свих оних из Глине и Јадовна и читаве крваве Крајине и многих, многих других пострадалих до данас.

О њима црквена пјесма каже:

Господ, свевидећи и небесне силе гледаше са гневом шта нељуди чине: злочин и поругу на српску светињу и гомиле живих ватром сажежене. О, страдалци српски, из свију времена, рајска вам се широм отворише врата. Ваша крв на земљи оста вапијући, а небо вам прими душе милујући. Громови су слаби бол ваш да објаве. Векови су кратки песмом да прославе. О, младићи мили, поднесите ударе, и прераном смрћу претекосте старце. О, дечице златна, скршени пупољци, о девојке красне, и витешки момци, именима вашим небо се позлати, а црква на земљи вечно обогати.

Нажалост, осврћући се на ону видовданску бесједу владике Николаја Жичког, морамо напоменути да само неколико година након ове бесједе, схватајући сву трагику српског народа који бранковићевски оставља крсто-васкрсни, жртвени пут истинске слободе у Христу, радосно се упрежући у тешки јарам безбожног комунизма, владика Николај пише своју пророчку, Небеску Литургију, која на први поглед са Видовданом и царом Лазаром није директно повезана, али која несумњиво чини дио видовданског корпуса и етоса. У тој пророчкој поеми, устима св. Саве говори владика Николај о српској држави и народу:

Нису Срби као што су били,
Лошији су него пред Косовом,
На зло су се свако измјенили,
Ти им даде земљу и слободу,
Ти им даде славу и побједу,
И државу већу Душанове,
Ал' даром се Твојим погордише,
Од Тебе се лицем окренуше.
Господа се српска измјетнула,
На три вјере оком намигују,
Ал' ни једну право не вјерују,
Православље љуто потискују,
Одрекли се српскога имена,
Одрекли се својих Крсних Слава,
Свеце своје љуто увриједили.
А ко диже цркву задужбину,
Не диже је Теби него себи.
Цркве дижу да их виде људи,
Цркве дижу, Богу се не моле,
Нит' Божји закон испуњују.
Великаши правду погазили,
Богаташи милост оставили,
Не поштује млађи старијега,
Но се млађи паметнији гради,
Нит' нејаког јаки подржава,
Већ га ломи док га не саломи,
Нит' сусједа сусјед оправдава,
Већ се куне криво за неправду,

Због блатњаве земље од аршина.
Свјештеници вјером ослабили,
Калуђери посте оставили,
Нит' дјевојке држе дјевојаштво,
Свиљу носе, гријехом се поносе,
Млади момци поштењу се смију,
А свој разврат ни од ког не крију,
Нити народ за недељу мари,
Нит' за празник ни обичај стари,
Нит' празником цркве испуњује,
Празне цркве ко пећине пуне,
Празне душе па празне и цркве;
Свуд се црни црно безакоње,
Стид ме једе и стид ме изједе,
Због гријеха народа мојега,
Што и мене држиш близу Себе,
Зато плачем мој предраги Спасе,
Вјечност ми је кратка за плакање,
Волио бих у паклу бити,
Само Срби Богу да се врате.

И ево нас, овог 626. Видовдана да одговоримо на оно питање св. Николаја Жичког: Чији сте ви, мали Срби? Колико смо одржали завјет Светог Саве и Светог Лазара? Одговор можемо дати само, погнуте главе и савијених кољена, метанијски, као свети Сава у Небеској Литургији: заиста смо гори него пред Косовом и само молитве Небеске Србије одвраћају и одлажу гњев Божји еда бисмо се поправили.

Нека би дао Бог, молитвама Светог Лазара, свих светих мученика и новомученика српских, да оставимо испроваљиване бунаре европске, бриселске, ватиканске и вашингтонске и обратимо се Извору воде живе. Мислим да је и овај наш данашњи богомољачки скуп малог стада вапајна нада за тим. Нажалост, има много оних који данас и под барјаком Бранковића, у Грачаници и Газиместану, мисле да бране српско Косово, под вођством оних слијепих вођа који их право у јаму воде, тамо негдје иза Голеш Планине, за коју их заводе.

Нажалост, Бранковићев барјак вијори се високо и гордо и над београдском патријаршијом, и до данас разапет виси свети Сава, како га је још шездесетих година видео Преп. Јустин Ћелијски прикованог.

Нека би, дакле, дао Бог да се под Лазаревим и светосавски барјаком скупљамо и окупљамо, боримо и не дамо, вјеру чувамо и исповиједамо испуњавајући српски завјет: Све за Христа, Христа ни за шта!

Хвала вам на пажњи и стрпљењу!

